

Yttergrans kyrka

Landskap/län: Uppland/Uppsala län

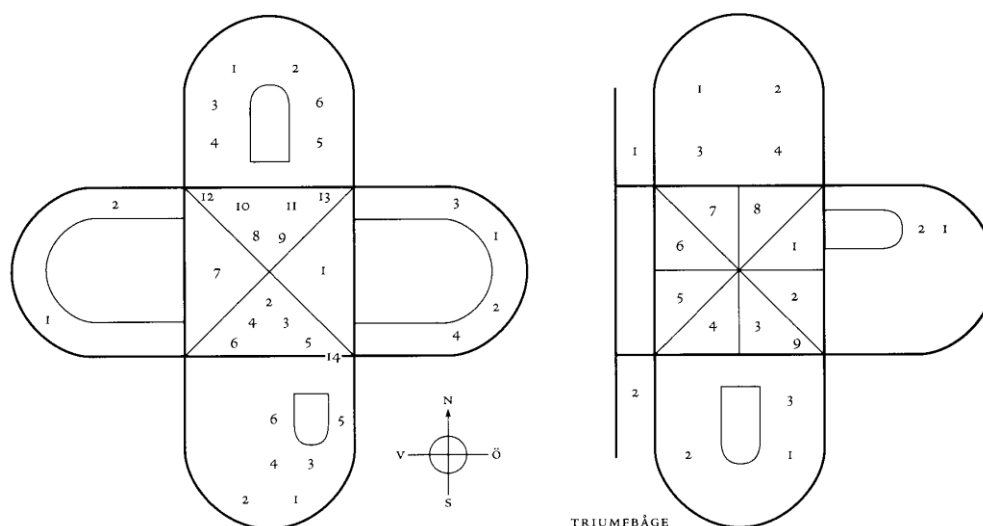
Kyrkoorganisation: Uppsala stift, Kalmar-Yttergrans församling

Plats: Några kilometer norr om Bålsta

Koordinater: 59°36'5.3"N 17°30'21.4"Ö

Målningarnas skapelsetid: Början av 1480-talet

Målningarnas kondition: God

De äldsta delarna av Yttergrans kyrka härrör från 1100-talet. Tornet tillkom vid 1200-talets början. Valv av tegel i långhuset slogs under andra halvan av 1400-talet. Under samma period uppfördes ett vapenhus på södra sidan.

Målningarna har troligen tillkommit i början av 1480-talet. Dessa överkalkades 1733. 1927 knackades de åter fram och restaurerades. En ny restaurering gjordes 1971.

Målningarna idag

Kyrkan har idag två valv som är dekorerade. Dessa målningar är i rätt gott skick. Det finns också bevarade målningar på väggarna. En del av dessa är i fragmentariskt skick. Kyrkan har också ett dekorerat vapenhus.

Målningarnas tillgänglighet

I travé I är en målning på östra väggen skadad och delvis skymd efter installationen predikstolen där. Kyrkan är mycket smal här, vilket gör att fotograferingen av målningarna på norra och södra väggarna sker i väldigt branta vinklar.

Kyrkan har en orgelläktare. Några av väggmålningarna kan eventuellt ha påverkats av orgelläktarens placering. Orgeln skymmer ingen av målningarna, men den gör det besvärligt att fotografera några av målningarna i travé II i bra fotograferingsvinklar. Framför orgeln är det mycket smalt på läktaren, vilket medför att det där är besvärligt att fotografera.

Travé I

Valvet

1. Profetbröstdbild.
2. Profetbröstdbild.
3. Profetbröstdbild.
4. Profetbröstdbild.
5. Profetbröstdbild.
6. Profetbröstdbild.
7. Profetbröstdbild.
8. Profetbröstdbild.
9. Sittande figur.

Södra väggen

1. Fragment av hare.
2. Fragment av barhuvad gestalt med gloria och äldre kvinna i livklädnad, mantel och dok, även hon med gloria.
3. Fragment av figur med gloria.

Norra väggen

- 1–2. Bebdelsen för jungfru Maria (Luk 1:26–37; jfr BP 1/a), ärkeängeln Gabriel och Maria i separata fält.
3. Jesu födelse (Luk 2:1–21; jfr BP 2/b), i bakgrunden bebdelsen för herdarna. Scenen förefaller vara inspirerad av S:ta Birgitta, *Revelaciones*, bok VII 21:8–11, då den visar barnet där det ligger ”på marken naket och klart skinande”. Målningsfältet är delvis fragmentariskt.
4. De heliga tre kungarnas tillbedjan av Jesusbarnet (Matt 2:1–12; jfr BP 3/c).

Östra väggen

1. Marias kröning (BP 36/.q.) (fragment).
2. Jakob Ulvsson med sitt vapen, örnfoten.

Triumfbågens insida

1. S:t Martin.
2. S:t Erasmus martyrium.

Travé II

Valvet

1. Maria Magdalena i hänryckning, buren av sex änglar. I svicklarna vildmän som slåss mot varandra.
2. Kain inför Gud (1 Mos 4:9–10).
3. Ambrosius, biskop, en av de fyra latinska kyrkofäderna.
4. Hieronymus, kardinal, en av de fyra latinska kyrkofäderna, med sin symbol lejonet.
5. Evangelisten Lukas symbol, oxen.
6. Evangelisten Markus symbol, lejonet.
7. S:t Mikael som själavägare (jfr Job 31:6; Dan 5:27).
8. Abels offer (1 Mos 4:4). Abel sågs som en symbol för Kristus, och även för Kyrkan.

9. Kains offer (1 Mos 4:3–5). Kain sågs som en typologisk förebild för Synagogan.
10. Påven Gregorius den store, en av de fyra latinska kyrkofäderna, med sin symbol oxen.
11. Augustinus, biskop, en av de fyra latinska kyrkofäderna.
12. Evangelisten Matteus symbol, en bevingad människa.
13. Evangelisten Johannes symbol, örnen.
14. Mansfigur med toppig mössa. (I svickel sydöstra delen av valvet.)

Östra väggen (Triumfbågen)

1. Kristi himmelfärd (Luk 24:50; Apg 1:9–11; jfr BP 34/.o.).
2. Pingstundret, dvs. den Helige Andes utgjutande över apostlarna (Apg 2:1–4; jfr BP 35/.p.).
3. Ärkestiftets vapen.
4. Jakob Ulfssons vapen.

Södra väggen

1. Susanna anklagas av gubbarna (Tillägg till Dan A).
2. En kung samt en man och en kvinna framför en port.
3. Drake.
4. Man framför port samt huvuden av två figurer.
5. Passionsscenen. Fragment av tvärbjälke till ett T-kors.
6. Barhuvad gestalt med gloria.

Västra väggen

1. Yttersta domen (Matt 25:31–46; 1 Tess 4:16 f; Upp 1:7 f; jfr BP 37/.r.).
2. Träd.

Norra väggen

1. Getsemane (Matt 26:36–46; jfr BP 19/t och 20/v).
2. Judaskyssen (Matt 26:47–50; jfr BP 21/.a.).
3. Utplånad scen med figur samt en gestalt med gloria.
4. Jesu korsbärande (Matt 27:31–37; jfr BP 24/.d.).
5. Möjligen motivet Nedtagandet från korset (Matt 27:57–61).

Sköldbågen (Norra väggen)

1. Gröna rankor med fågel (S).
2. Gregorii mässa, vid vilken hostian förvandlades till Kristus som Smärtoman, ett av senmedeltidens mest älskade nattvardsmotiv. (N, ovanför Korsnedtagandet.)

Vapenhuset

Valvet

1. Den frommes och den världsliges bön med Kristus som Smärtoman. (Ö)
2. Tre häxor hos djävulen som fyller deras smörjhorn. (S)
3. Lyckans hjul. (V)
4. Maning till bikt. En munk välsignar en man i fotsid dräkt. Djävulen bortför en annan man, som är iförd hosor och tunika. (N)

Östra väggen

S:t Göran dödar draken. Jfr Härkeberga.

Södra väggen

1. Djävulen hjälper en gumma att kärna smör.

2. Fragmentarisk scen med djävul och en annan figur.

Västra väggen

Kyrka med kyrkogård. Legenden om de tacksamma döda.

Norra väggen

Utplånat.